

دانشگاه شاهرخ نور

اندیشه اسلامی ۲

www.ketab.ir

آیت الله جعفر سبحانی   دکتر محمد محمدرضایی

سرشناسه	: سبحانی تبریزی، جعفر، ۱۳۰۸-
عنوان و نام پدید آور	: اندیشه اسلامی ۱۲ جعفر سبحانی، محمد محمد رضایی؛ تدوین نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی، تهران: دانشگاه پیام‌نور، ۱۳۹۱.
مشخصات نشر	: چهارده، ۱۹۶ ص.
مشخصات ظاهری	: دانشگاه پیام نور، ۱۸۸۹، گروه معارف اسلامی؛ ۱/۹
فروست	: ۹۳۴ - ۹۳۷ - ۹۶۴ - ۹۷۸ - ۱
شابک	: فیبا.
وضعیت فهرست نویسی	: کتابنامه.
یادداشت	: تعلیمات دینی - راهنمای آموزشی (عالی).
موضوع	: خداشناسی.
موضوع	: محمد رضایی، محمد، ۱۳۳۹-
شناسه افزوده	: دانشگاه پیام نور.
شناسه افزوده	: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها
شناسه افزوده	: دانشگاه معارف اسلامی، معاونت پژوهشی
شناسه افزوده	: الف ۱۳۹۱/۲، ص ۷۷/۷۷ BP۷۷/۷
رده بندی کنگره	: ۲۹۷/۰۷
رده بندی دیویی	: ۲۸۷۴۱۶۸
شماره کتابشناسی ملی	

دانشگاه پیام‌نور

اندیشه اسلامی

مؤلفان: آیت الله جعفر سبحانی - دکتر محمد محمد رضایی

ویراستار: دکتر محمدرضا ضمیری

تهیه و تولید: مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه پیام‌نور

شمارگان: ۵۰۰۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول شهریور ۱۳۹۱

شابک: ۱ - ۹۳۴ - ۹۳۷ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 387 - 934 - 1

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی‌های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کلیه حقوق نشر اعم از چاپی، الکترونیکی، تصویری، صوتی و اینترنتی برای دانشگاه پیام نور محفوظ است)

قیمت: ۲۶۰۰۰ ریال

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار ناشر

کتاب‌های دانشگاه پیام نور حسب مورد و با توجه به شرایط مختلف یک درس در یک یا چند رشته دانشگاهی، به صورت کتاب درسی، متن آزمایشگاهی، فرادرسی، و کمک‌درسی چاپ می‌شوند.

کتاب درسی ثمرهٔ کوشش‌های علمی صاحب اثر است که براساس نیازهای درسی دانشجویان و سرفصل‌های مصوب تهیه و پس از داوری علمی، طراحی آموزشی، و ویرایش علمی در گروه‌های علمی و آموزشی، به چاپ می‌رسد. پس از چاپ و ویرایش اول اثر، با نظرخواهی‌ها و داوری علمی مجدد و با دریافت نظرات اصلاحی و متناسب با پیشرفت علوم و فناوری، صاحب اثر در کتاب تجدیدنظر می‌کند و ویرایش جدید کتاب با اعمال ویرایش زبانی و صورتی جدید چاپ می‌شود.

متن آزمایشگاهی (م) راهنمایی است که دانشجویان با استفاده از آن و کمک استاد، کارهای عملی و آزمایشگاهی را انجام می‌دهند.

کتاب‌های فرادرسی (ف) و کمک‌درسی (ک) به منظور علمی‌تر کردن منابع درسی دانشگاهی تهیه و بر روی لوح فشرده تکثیر می‌شوند. ریا در نگاه دانشگاه قرار می‌گیرند.

مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

۱۵	اعتبار کتاب مقدس از دیدگاه متفکران یهودی و مسیحی
۱۷	دیدگاه قرآن در باب کتاب مقدس
۱۹	د) تأثیر مسیحیت بر جامعه غربی در مقایسه با تأثیر اسلام بر پیدایش تمدن اسلامی
۱۹	۱. تأثیر حاکمیت مسیحیت بر جامعه غرب
۲۰	۲. تأثیر اسلام در پیشرفت تمدن اسلامی
۲۰	یک. تشویق اسلام به فراگیری علم
۲۰	در قلمرو صنعت کاغذ
۲۱	در قلمرو شیمی
۲۱	در قلمرو صنعت
۲۱	در قلمرو ریاضیات
۲۱	در قلمرو پزشکی
۲۲	دو. بسط عدالت
۲۳	عدالت در داوری
۲۳	عدالت در برابر قانون
۲۳	عدالت در حوزه اقتصاد
۲۳	عدالت در امور معنوی و مادی
۲۴	سه. مدارا و همزیستی مسالمت‌آمیز
۲۶	خودآزمایی فصل اول
۲۷	برای پژوهش
۲۷	منابعی برای مطالعه بیشتر
۲۹	فصل دوم: اهداف، ابعاد و قلمرو دین
۲۹	هدف کلی
۲۹	اهداف رفتاری
۲۹	الف) ضرورت وحی و پیامبری
۲۹	مقدمه
۳۰	ضرورت نبوت
۳۳	اهداف بعثت انبیا
۳۳	۱. یادآوری فطریات
۳۴	۲. آزاد کردن انسان از قید و بندهای نادرست
۳۴	۳. دعوت به توحید
۳۵	۴. برپایی قسط و عدالت در جامعه بشری
۳۵	۵. آشنا کردن مردم با حکمت تعالیم الهی و تزکیه و تطهیر آنان
۳۵	۶. بشارت و انداز
۳۶	۷. علاج امراض روحی
۳۶	۸. به کمال رساندن فضایل اخلاقی
۳۷	معنای وحی
۳۷	انواع وحی
۳۸	تفسیرهای ناروا از وحی

۴۰	(ب) معجزه انبیا
۴۰	معنای معجزه
۴۰	برای مطالعه بیشتر
۴۰	معجزه و قوانین عقلی
۴۱	۱. علت طبیعی عادی و متعارف
۴۱	۲. علت طبیعی غیرعادی و ناشناخته
۴۱	۳. تأثیر نفوس و ارواح
۴۲	۴. علل غیرمادی
۴۲	(ج) عصمت انبیا
۴۲	معنای عصمت
۴۳	اقسام عصمت
۴۳	۱. عصمت انبیا در مقام دریافت، حفظ و ابلاغ وحی
۴۳	دلیل عقلی
۴۳	دلیل نقلی
۴۴	۲. عصمت از معصیت و گناه
۴۴	دلیل عقلی
۴۵	دلیل نقلی
۴۶	۳. عصمت در امور فردی و اجتماعی
۴۶	عامل و منشأ عصمت
۴۷	عصمت و اختیار
۴۸	(د) نقش دین در زندگی دنیایی
۴۹	۱. جامعیت و کمال دین
۵۰	شبهات
۵۱	۲. سکولاریسم
۵۲	تعریف سکولاریسم
۵۲	زمینه‌ها و عوامل پیدایش سکولاریسم
۵۲	یک. متون مقدس و منابع اولیه دینی
۵۳	جدایی دین از سیاست
۵۳	نبود قوانین اجتماعی و حکومتی
۵۴	ناسازگاری آموزه‌های کلامی و فلسفی مسیحیت با عقل و علوم تجربی
۵۵	دو. رفتار و برخورد نادرست متولیان کلیسا
۵۵	فساد اخلاقی
۵۶	برخوردهای خشن با دانشمندان
۵۶	مبانی سکولاریسم
۵۷	یک. علم‌گرایی
۵۸	دو. عقل‌گرایی
۵۸	آموزه‌های مسیحیت
۵۸	تعابیر متفکران بزرگ مسیحی
۵۹	برخورد نادرست کلیسا با متفکران و فیلسوفان

۱۱۴	حجیت عقل
۱۱۶	رابطه عقل و دین
۱۱۸	ج) خاتمیت
۱۱۸	خاتمیت در قرآن
۱۲۲	خاتمیت در روایات اسلامی
۱۲۳	شبهات درباره خاتمیت
۱۲۳	۱. خاتمیت، پایان حاکمیت دوره غریزه
۱۲۴	۲. خاتمیت، پایان دوران ولایت شخصی
۱۲۶	۳. نامازگاری خاتمیت با مرجعیت علمی امامان معصوم
۱۲۷	د) روش فهم دین
۱۲۷	فهم‌پذیری دین
۱۲۸	روشنمند بودن فهم دین
۱۲۸	۱. آگاهی از قواعد زبان عربی
۱۲۹	۲. آگاهی از معانی الفاظ قرآن
۱۲۹	۳. تفسیر قرآن به قرآن
۱۲۹	۴. مراجعه به اسنادی صحیح
۱۲۹	۵. توجه به شأن نزول آیات
۱۳۰	۶. آگاهی از تاریخ محیط نزول قرآن
۱۳۰	۷. شناخت آیات مکی و مدنی
۱۳۰	۸. پرهیز از هر نوع پیش‌داوری
۱۳۰	برای مطالعه بیشتر
۱۳۰	تکامل‌پذیری فهم دین
۱۳۱	نقد و بررسی
۱۳۲	خودآزمایی فصل سوم
۱۳۳	برای پژوهش
۱۳۴	منابعی برای مطالعه بیشتر
۱۳۵	فصل چهارم: امامت و ولایت
۱۳۵	هدف کلی
۱۳۵	اهداف رفتاری
۱۳۵	الف) معنای امامت و ولایت
۱۳۷	تاریخ پیدایش اختلاف در مسئله امامت
۱۳۷	دستاوردهای بحث در باب امامت
۱۳۹	نیاز به وجود امام
۱۴۴	ب) ادله نصب و عصمت امامان
۱۴۴	۱. دلایل نصب
۱۴۴	دلایل قرآنی
۱۴۴	یک. آیه انذار
۱۴۶	دو. آیه ولایت

۱۴۸	سه. آیه تبلیغ
۱۵۲	دلایل زوایی
۱۵۲	یک. حدیث منزلت
۱۵۴	دو. حدیث سفینه
۱۵۴	سه. امامان دوازده گانه
۱۵۵	۲. عصمت امامان
۱۵۵	دلایل عصمت
۱۵۷	محبت به اهل بیت
۱۵۸	ج) مهدویت
۱۶۰	قرآن و غیبت
۱۶۰	راز غیبت
۱۶۱	طول عمر حضرت مهدی (عج)
۱۶۲	هنگام ظهور حضرت مهدی (عج)
۱۶۲	معنای انتظار
۱۶۴	سیمای جامعه انسانی در عصر ظهور
۱۶۵	نخوردآمایی فصل چهارم
۱۶۷	برای پژوهش
۱۶۷	منابعی برای مطالعه بیشتر
۱۶۹	فصل پنجم: مرجعیت و ولایت در عصر غیبت
۱۶۹	هدف کلی
۱۶۹	اهداف رفتاری
۱۶۹	الف) ضرورت تشکیل حکومت در عصر غیبت
۱۶۹	مقدمه
۱۷۰	یک. وحدت مسلمانان بدون حکومت امکان پذیر نیست
۱۷۱	دو. اجرای قوانین اسلام مستلزم تشکیل حکومت است
۱۷۱	معنای ولایت فقیه
۱۷۲	پیشینه تاریخی ولایت فقیه
۱۷۵	اهداف و وظایف حکومت ولی فقیه
۱۷۷	ب) ولی فقیه
۱۷۸	ویژگی های ولی فقیه
۱۷۸	۱. آگاهی از قانون اسلام
۱۷۹	۲. ایمان و اسلام
۱۸۰	۳. کاردانی
۱۸۰	۴. عدالت
۱۸۱	۵. آراستگی به فضایل اخلاقی و آلوده نبودن به خصلت های ناپسند
۱۸۲	ادله ولایت ولی فقیه
۱۸۲	دلیل عقلی
۱۸۲	دلایل نقلی

۱۸۵	ج) مبنای مشروعیت ولایت فقیه
۱۸۵	منشأ مشروعیت
۱۸۶	نقش و جایگاه مردم در نظام ولایت فقیه
۱۸۷	انتصاب یا انتخاب
۱۸۸	ولایت یا وکالت
۱۸۹	نقد و بررسی
۱۹۰	خودآزمایی فصل پنجم
۱۹۱	برای پژوهش
۱۹۱	منابع برای مطالعه بیشتر
۱۹۳	منابع

www.ketab.ir

مقدمه

دیرینه‌ترین آثاری که باستان‌شناسان به آن دست یافته‌اند، بر آن دلالت دارد که زندگی انسان پیوسته با دین و دینداری همراه بوده است، هرچند این پدیده در هر عصر و قاره‌ای به صورتی خاص جلوه‌گر شده است. قرآن نیز بر آن است که در طول تاریخ برحسب شرایط زمانی و مکانی مختلف و به تعبیری متناسب با استعدادهای امت‌ها، جلوه دین که همان اسلام (تسلیم بودن در برابر خدا) است، به شکل شریعت‌های مختلف بروز یافته است. هر یک از شرایع پیشین، در زمان خود کامل‌ترین بوده، اما در عین حال شریعت‌های مختلف همانند کلاس‌های یک دوره تحصیلی بوده‌اند که آخرین و کامل‌ترین آن‌ها شریعت اسلام است که پیامبر گرامی آن را عرضه نموده است.

اسلام با معجزه جاوید خود، قرآن، از روز نخست، دعوت به فطرت و خرد را اساس آیین خود دانست. شریعتی که با خواست‌های درونی انسان هماهنگ است و بر عقل تأکید می‌ورزد، باید پیوسته و جاودانه باشد و رمز جاودانگی اسلام نیز در همین عامل نهفته است.

قرآن نیز داروی شفابخشی است که تزکیه انسان‌ها را همت خود قرارداد و نور پرفروغی است که هیچ‌گاه به خاموشی نمی‌گراید و در واقع از همین روست که برای همیشه هدایتگر انسان‌هاست.

اما قرآن و دستورهای آن مانند قانون اساسی، مشتمل بر کلیاتی است که به تفسیر و تبیین و اجرا نیاز دارد که خداوند انجام این وظیفه را ابتدا برعهده پیامبر اسلام و سپس

امامان معصوم نهاده است. پیامبر در روایتی، پیروی از دو چیز را پس از خود مایه هدایت امت اسلام می‌داند: قرآن و عترت و اهل‌بیتش. مادامی که مسلمانان به آن دو تمسک جویند، از گمراهی ایمن‌اند که این خود به تلازم قرآن و اهل‌بیت که تبیین‌گر و اجراکننده آموزه‌های قرآنی‌اند، اشارتی لطیف دارد.

اسلام که پاسنخگوی تمام نیازهای آدمی است، در عصر غیبت حضرت ولی‌عصر (عج) نیز درمورد تبیین و اجرای دستورهای قرآنی و سنت معصومین و تدبیر حاکمیت مسلمانان دستور خاصی دارد. اسلام این وظیفه را برعهده عالمان و فقیهان جامع‌الشرایطی می‌داند که شایستگی انجام این وظیفه را دارند. اهداف آنان چیزی جز اهداف پیامبر و امامان معصوم نیست و به تعبیری ولایت آنان، پرتوی از ولایت پیامبر و امامان معصوم است. البته تحقق چنین حاکمیتی در عصر غیبت نیازمند رضایتمندی و موافقت و پیروی مردم است.

در کتاب اندیشه اسلامی (۱) با توجه به سرفصل‌های مصوب، کوشیده‌ایم تا حد ممکن به بحث‌ها و مسائل مطرح و جدید نیز اشاره شود. از این‌رو، از تمامی استادان و صاحب‌نظران و دانشجویان محترم تقاضا داریم با پیشنهادهای اصلاحی خود، هرچه بیشتر بر غنای این کتاب بیفزایند.

در پایان زحمات بی‌شائبه تمام دست‌اندرکاران مرکز برنامه‌ریزی و متون درسی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها که در تولید این اثر نقش‌آفرین بوده‌اند، به‌ویژه از تلاش‌های رئیس مرکز و مدیر پژوهش گروه مبانی نظری اسلام که یاریگر ما بودند، را ارج می‌نهمیم.

جعفر سبحانی - محمد محمدرضایی

اردیبهشت ۱۳۸۶